

osce

Mission in Kosovo

6

VITE PUNË

Në jetësimin e Aktit Përfundimtar të Helsinkit

TEDRËJTATENJERIUTDHEDEMOKRAÇIPERTEGJITHE!

FALËNDERIME

Mission in Kosovo

6 vjet punë për jetësimin e Aktit Përfundimtar të Helsinkit

Publikim i Misionit të OSBE-së në Kosovë

Redaktorë:

Sven Lindholm, Zëdhënës, Nikola Gaon, Zyrtar i Lartë për Marrëdhënie me Publikun

Fotografitë:

Misioni i OSBE-së në Kosovë dhe Lubomir Kotek

Dizajni dhe faqosja:

Shpend Kada dhe Fisnik Kastrati

Bashkëpunëtorë:

Christopher Decker, Jose Arraiza, Melissa Stone, Michael Frahm, Michael Schuetz, Radostina Nedeva, Susana Martins, Annett Gerber, Bujar Maxhuni, Jaime Valles, Mohamed Sagdati, Jonathon Milligan, Matthew Minns, Zilha Nurkollari, Ardian Spahiu, Hasan Sopa, Alexandra Simpson, Franklin DeVrieze, Katja Salsback, Angela Tenbruck, Milosava Banašević, Ženet Mujić, Nderim Pasuli, Aurelie Hugot, Mitchell Moran

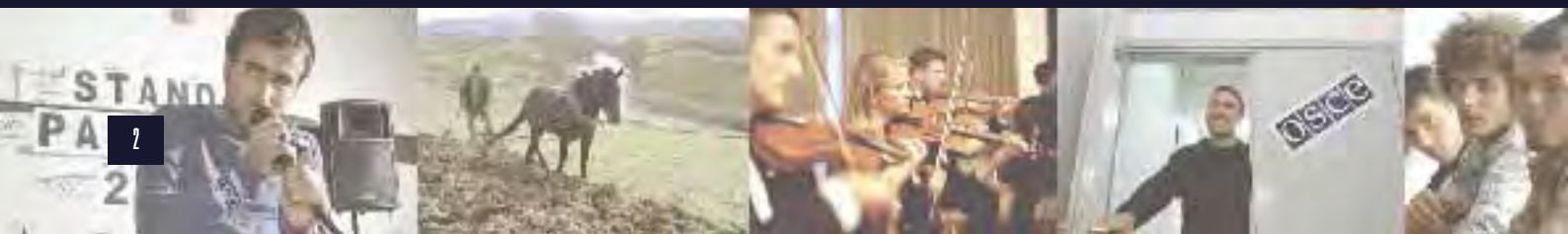
Në mënyrë të veçantë falënderojmë Kujtim Rrahmanin, Mevlyde Salihun, Fatime Lepajën, Danijela Mitić, Slaviša Mladenović, Edita Buçajn dhe Armend Tahirsylajn për durimin dhe ndihmën e tyre në përkthim dhe korrekturë

OSCE HQ Prishtinë

Tel: +381 38 500 162 Fax: +381 38 500 188

E-mail: press.omik@osce.org

<https://www.osce.org/kosovo>

HYRJE

Struktura e publikimit

Të nderuar lexues,

Ky publikim ofron një përmbledhje të punës së Misionit të OSBE-së në Kosovë gjatë gjashtë viteve të fundit. Aty poashtu flitet për historikun e Organizatës për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë që nga miratimi i Aktit Përfundimtar të Helsinkit deri në themelimin e Misioneve të para në ish-Jugosllavi, dhe shpjegon kontekstin më të gjerë në të cilin funksionon Misioni i saj në Kosovë.

I ndarë në tetë kapituj tematik, ky publikim ilustron rolin që ka Misioni në ofrimin e ndihmës për të normalizuar situatën, dhe për të krijuar kushte të favorshme për mirëqenie sociale dhe ekonomike të popullit të Kosovës.

Ky dokument paraqet zhvillimet në lidhje me punën e Misionit të OSBE-së në mënyrë mjaft të detajizuar. Publikimi gjithashtu flet edhe për një numër programesh dhe projektesh kryesore, të cilat sillen nga krijimi dhe zhvillimi i institucioneve publike e deri të krijimi i plan-programeve për të drejta të njeriut për nxënësit e shkollave fillore, dhe trajnimin e policisë.

Shpresojmë se do të kënaqeni duke e lexuar këtë tekst dhe në të njëjtën kohë do të njiheni më mirë me Misionin tonë. Nëse ky publikim nuk kënaq nevojat tuaja për informim si dhe interesimin tuaj, ju inkurajojmë të na kontaktoni.

*Misioni i OSBE-së në Kosovë
Zyra për Shtyp dhe Informim Publik*

*Selia e OSBE-së në Prishtinë
Tel: +381 38 500 162
Fax: +381 38 500 188*

*E-mail: press.omik@osce.org
<https://www.osce.org/kosovo>*

Përmbajtja

Hyrje nga Ambasadori Werner Wnendt	4
Struktura e Misionit të OSBE-së në Kosovë dhe bashkëpunimi në mes të shtyllave	5
Tridhjetë vite të Aktit Përfundimtar të Helsinkit dhe gjashtë vite të Misionit të OSBE-së në Kosovë	6
Avancimi i të d	10
Sigurimi i së drejtës në gjykim korrekt në Kosovë – Monitorimi i sistemit juridik	10
Ekspertët e të drejtave të njeriut në kuadër të policisë	11
Përforcimi i së drejtës pronësore në Kosovë	12
Rrugë e gjatë deri te zbatimi i ligjit kundër diskriminimit	12
Përkrahja e sundimit të ligjit	14
Zbatimi i ligjeve të Kuvendit të Kosovës	14
Institucioni i Ombudspersonit	15
Instituti Gjyqësor i Kosovës	16
Qendra Juridike e Kosovës – përmirësimi i shkathtësive ligjore	16
Qendra Burimore për Mbrojtje Penal-Juridike	17
Përkrahja e shoqërisë civile	18
Dialogu qytetar	18
Ura qytetare	19
Rrjeti multietnik i grave	20
Programi për edukim demokratik	21
Të rinjtë	22
Kuvendet rinore	22
Mësimi plotësues dhe projekti për vetëdijësimin e romëve, ashkalinjve dhe egjiptasve	23
Rruga Sesam	24
Edukimi për të drejtat e njeriut	25
Edukimi dhe zhvillimi i policisë	26
Policia dhe komuniteti	26
Mbrojtja e së drejtës për të protestuar	27
Është realitet – Femrat po sjellin ndryshime	28
Qeverisja e mirë	29
Iniciativa për Mbështetjen e Kuvendit – IMK	29
Nga trajnimet e OSBE-së deri në Institutin e Kosovës për Administratën Publike	30
Fillimet e qeverisjes komunale	31
Zhvillimi lokal	31
Duke dëgjuar qytetarët	32
Zhvillimi dhe përkrahja e mediave	33
KOSMA	34
Policia dhe mediat	34
Radio-Televizioni shumëetnik Herc arrin në mënyrë të suksesshme deri te komunitetet	35
Zgjedhjet	36
Shtim i përgjegjësive për vendorët në mbajtjen e zgjedhjeve	36
Forumi i Zgjedhjeve shënon fazë të re të dorëzimit të përgjegjësive	37
Organet vendore administrojnë zgjedhjet në nivel lokal	38
Roli i Misionit të OSBE-së në Kosovë në vitin 2006	39

Werner Wnendt, Shef i Misionit të OSBE-së

Në vitin 2005, OSBE-ja ka shënuar 30-vjetorin e Aktit Përfundimtar të Helsinkit. Kjo marrëveshje e miratuar nga Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (KSBE) më 1 gusht të vitit 1975, ka inicuar dialogun në mes Lindjes dhe Perëndimit; duke ofruar me këtë, bazën për një Evropë më të bashkuar dhe më të sigurt.

Përmes konferencës, marrëveshja ka ndihmuar në uljen e tensioneve dhe mosbesimit në mes të shteteve dhe, së fundit, ka luajtur rol në përfundimin e Luftës së Ftohtë, ndërsa i ka kontribuar në masë të madhe edhe paqes dhe ndërtimit të demokracisë. Tridhjetë vjet më vonë, kjo marrëveshje ende udhëheq punën tonë.

Para dhjetë vitesh, KSBE-ja u transformua në Organizatën për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE). Kjo e bëri atë më operative dhe i mundësoi të jetë aktive në vendet e konfliktit.

Gjatë këtij transformimi, OSBE-ja është ballafaquar me disa sfida të vërteta. Ndër to, më e dukshmja ka qenë shpërbërja e Jugosllavisë dhe e Bashkimit Sovjetik. Sidoqoftë, gjatë gjithë kësaj periudhe, OSBE-ja ka ndihmuar në parandalimin e konflikteve potenciale dhe ka punuar me qeveritë për të ndihmuar stabilizimin dhe demokratizimin e shoqërive.

Për fat të keq, konfliktet si ai në Kosovë, nuk ka qenë e mundur të parandalohen me mjete politike. Megjithatë, duke qenë e angazhuar për siguri njerëzore, në fillim OSBE-ja, ka punuar për uljen e tensioneve dhe zgjidhjen e konflikteve, ndërsa tani punon për rehabilitim post-konfliktual.

Për Misionin e OSBE-së në Kosovë, zgjidhjet post-konfliktuale kanë të bëjnë me ndërtimin e institucioneve demokratike dhe promovimin e të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit. Ne i kryejmë këto detyra si pjesë e Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara dhe shërbejmë si Shtylla e III-të.

Duke ndjekur Aktin Përfundimtar të Helsinkit dhe Mandatin tonë, aktivitetet e OSBE-së në Kosovë sillen nga trajnimi i policisë dhe ngritja e kapaciteteve në sektorin qeveritar dhe joqeveritar, deri te zhvillimi i mediave dhe organizimi i zgjedhjeve. Të gjitha këto aktivitete janë të drejtuara kah krijimi i kushteve normale për jetesë, për të gjithë qytetarët e Kosovës.

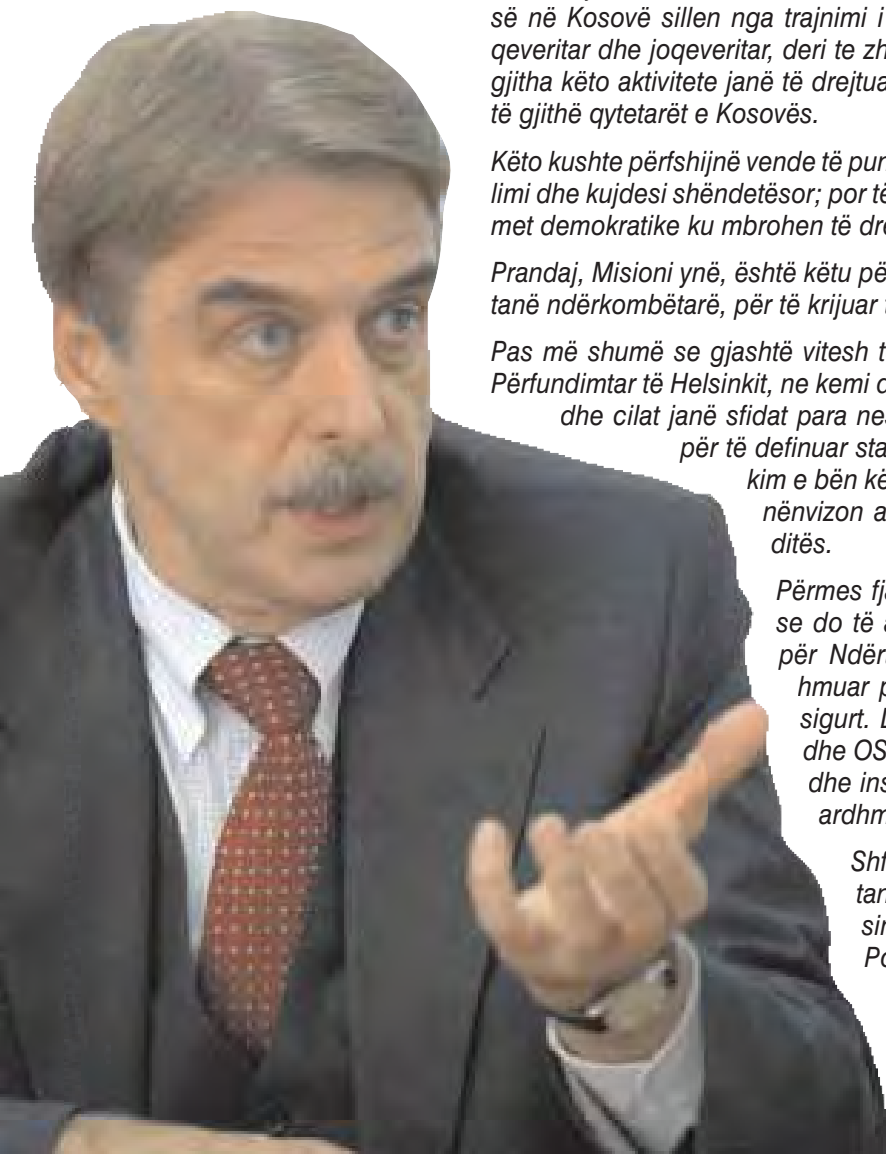
Këto kushte përfshijnë vende të punës dhe qasje në shërbimet publike si p.sh. shkolliimi dhe kujdesi shëndetësor; por të gjitha këto kërkojnë një shoqëri që përkrah parimet demokratike ku mbrohen të drejtat e njeriut dhe ku sundon ligji.

Prandaj, Misioni ynë, është këtu për të punuar me popullin e Kosovës dhe partnerët tanë ndërkombëtarë, për të krijuar themelet e një shoqërie të sukseshme.

Pas më shumë se gjashtë vitesh të punës sonë dhe 30 viteve të miratimit të Aktit Përfundimtar të Helsinkit, ne kemi dashur të shohim se çfarë është bërë deri më tani dhe cilat janë sfidat para nesh, edhe duke pasur parasysh faktin se procesi për të definuar statusin e ardhshëm të Kosovës ka filluar. Ky publikim e bën këtë brenda kufizimeve dhe mundësive të veta dhe nënvizon aftësinë e OSBE-së për t'iu përshtatur sfidave të ditës.

Përmes fjalëve dhe fotografive të këtij publikimi, shpresoj se do të arrini t'i çmoni përpjekjet e OSBE-së, si 'Shtylla për Ndërtimin e Institucioneve' e UNMIK-ut, për të ndihmuar popullin e Kosovës që të ketë të ardhme më të sigurt. Duhet më shumë punë për të arritur këtë qëllim dhe OSBE-ja është e gatshme që të përkrahë politikanët dhe institucionet e Kosovës që janë përgjegjëse për të ardhmen e njerëzve.

Shfrytëzoj rastin t'i falënderoj të gjithë partnerët tanë për përkrahjen e tyre, në veçanti Përfaqësuesin Special të OKB-së, Soren Jessen-Petersen. Po ashtu falënderoj stafin e Misionit të OSBE-së për punën e tij zellshme, me çka në mënyrë të veçantë ndihem krenar.

Struktura e Misionit të OSBE-së në Kosovë dhe bashkëpunimi në mes të Shtyllave

Misioni i OSBE-së është themeluar me 1 korrik të vitit 1999, me një vendim të OKB-së dhe OSBE-së, si pjesë integrale por e veçantë e Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK). Struktura e përbërë prej katër shtyllave është struktura e parë e tillë e themeluar nga OKB-ja. OKB-ja është përgjegjëse për Polici dhe Drejtësi, ose Shtylla e I-rë, dhe Administratë Civile, që ka qenë Shtylla e II-të deri vonë. OSBE-ja, apo Shtylla e III-të, është përgjegjëse për ndërtimin e institucioneve dhe për rindërtim ekonomik, Shtylla e IV-të është përgjegjësi e Bashkimit Evropian.

E ngarkuar me ndërtimin e institucioneve dhe demokracisë, Misioni i OSBE-së merret me çështje që kanë të bëjnë me zhvillimin e institucioneve vendore – Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse (IPVQ) – në nivel qendror dhe komunal; zhvillimin e sektorit të shoqërisë civile dhe mediave; zhvillimin e përgjithshëm të sektorit ligjor dhe të praktikave qeveritare në pajtim me të drejtat e njeriut; edukimin dhe zhvillimin e policisë; si dhe administrimin e zgjedhjeve, detyrë kjo që është në proces të transferimit te vendorët.

Struktura aktuale e Misionit përfshin katër departamente:

Departamentin e Demokratizimit;

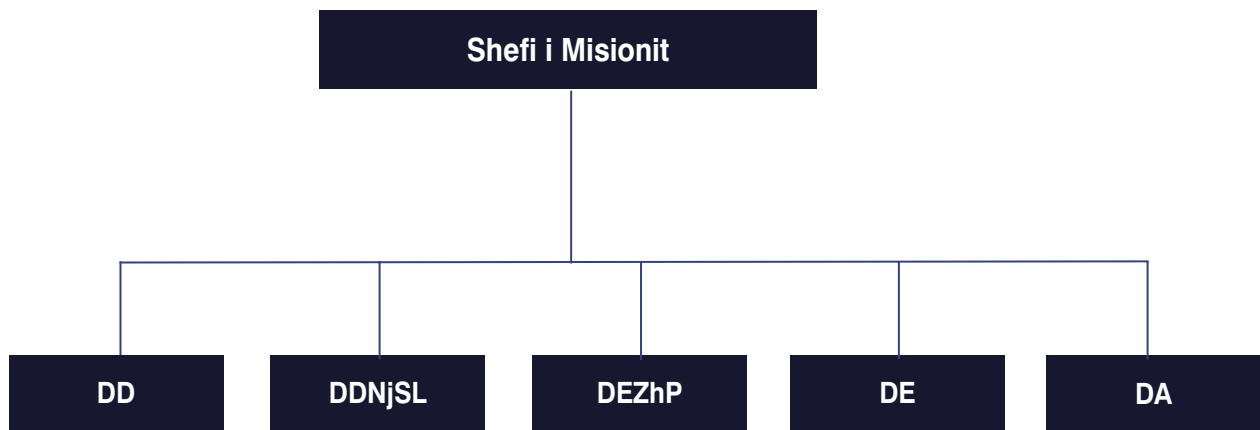
Departamentin e të Drejtave të Njeriut dhe Sundimit të Ligjit;

Departamentin e Edukimit dhe Zhvillimit të Policisë dhe

Departamentin e Zgjedhjeve.

Secili departament ka ekspertizë në fushat e tyre të punës dhe menaxhojnë programet e tyre. Misioni poashtu ka një numër zyrash në mbarë Kosovën për të punuar me institucionet dhe popullatën në nivel lokal. Sidoqoftë, përgjegjësia e plotë për udhëheqjen dhe aktivitetet e Misionit bie mbi Departamentin e Shefit të Misionit, i cili ofron udhëzime për të gjitha aktivitetet.

Departamenti i Administratës, në anën tjetër, përkrah funksionimin e Misionit dhe aktivitetet e saj.

Bashkëpunimi në mes të Shtyllave

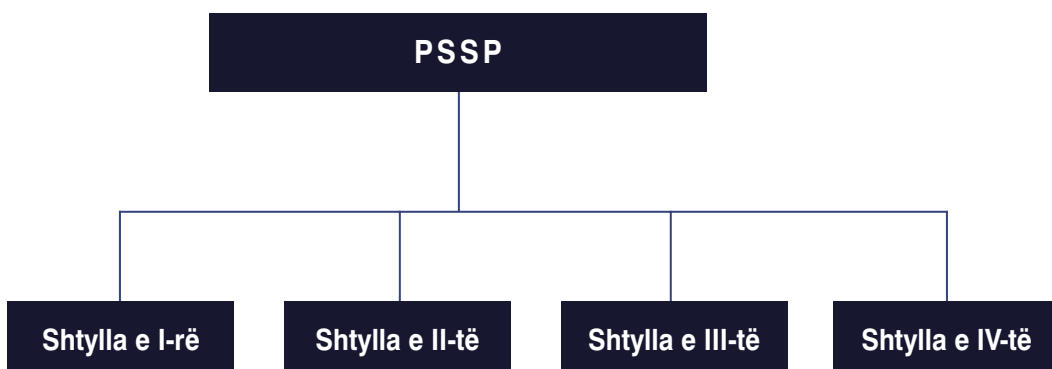
Në strukturën e shtyllave, aktivitetet e Misionit koordinohen me partnerët e saj në UNMIK.

Misioni bashkëpunon me Shtyllën e I-rë për çështje që kanë të bëjnë me policinë dhe punën e gjykatave.

Bashkëpunimi me Departamentin e Administratës Civile – e cila kohëve të fundit ka dalë nga Shtylla e II-të – përqendrohet në çështjet që kanë të bëjnë me qeverisjen e mirë në të gjitha nivelet e administratës publike.

Shtylla e IV-të është partner i Misionit në fushat e zhvillimit lokal ekonomik.

Zyra e Përfundimit Special të Sekretarit të Përgjithshëm (PSSP) të Kombeve të Bashkuara drejton bashkëpunimin në mes të shtyllave, për t'u siguruar se aktivitetet e tyre plotësojnë njëra-tjetrën dhe nuk përsëriten.

Tridhjetë vjet të Aktit Përfundimtar të Helsinkit dhe gjashtë vjet të Misionit të OSBE-së në Kosovë

Historia dhe arsyet e përfshirjes së OSBE-së

Për të dhënë kuptimin e Aktit Përfundimtar të Helsinkit në terma sa më të thjeshtë, dikush do të thoshte se bëhet fjalë për një dokument që ka inicuar fundin e Luftës së Ftohtë dhe fillimin e një faze

të re

Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (KSBE) u mbajt në korrik të vitit 1973 në Helsinki, Finlandë. Pasuan dy vjet me negociata diplomatike, që sollën aprovimin e Aktit Përfundimtar të KSBE-së, me 1 gusht të vitit 1975, nga kryetarët e 35 vendeve pjesëmarrëse. Ishte vendi ku u mbajt kjo ceremoni - një urë në mes Lindjes dhe Perëndimit - që i dha emrin Aktit Përfundimtar të Helsinkit.

Parimet themelore

Akti Përfundimtar hapi një proces që ka kontribuar në stabilizimin, në faza të ndryshme, të raporteve në mes të shteteve pjesëmarrëse në konferencë, dhe rivendosjen e marrëdhënieve miqësore në mes të Lindjes dhe Perëndimit. Kjo konferencë caktoi dhjetë parime themelore, të cilat do të rregullonin raportet në mes të shteteve pjesëmarrëse.

Vendimi për të transformuar KSBE-në në OSBE është marrë në Samitin e Budapestit, në dhjetor të vitit 1994 nga kryetarët e shteteve anëtare.

Këto parime themelore përfshinin:

1. Barazinë sovraane (shtetërore), respektimin e të drejtave të garantuara me sovranitet;
2. Përbajtjen nga kërcënimi apo përdorimi i forcës;
3. Pacënueshmërinë e kufijve;
4. Integritetin territorial të shteteve;
5. Zgjidhjen paqësore të konflikteve;
6. Mosndërhyrjen në punët e brendshme;
7. Respektimin e të drejtave të njeriut dhe të lirive fundamentale, duke përfshirë lirinë e të menduarit, vetëdijes, fesë apo besimit
8. Të drejta të barabarta dhe vetëvendosje për popujt;
9. Bashkëpunim në mes të shteteve dhe
10. Përmeshje në mirëbesim të obligimeve që dalin nga ligji ndërkombëtar.

Me nënshkrimin e Aktit Përfundimtar, shtetet pjesëmarrëse kanë marrë përsipër obligimin që të respektojnë dhe zbatojnë secilën nga këto dhjetë parime.

Negociatat diplomatike që u mbajtën para dhe pas miratimit të Aktit Përfundimtar të Helsinkit, çuan në hapjen e perdes së hekurt, krijimin e një rajoni ekonomik më të integruar, një sërë çarmatimesh dhe bashkëpunim ushtarak, shkëmbim të informatave, programe të përbashkëta shkencore dhe programe për mbrojtje të ambientit, si dhe respekt më të madh të të drejtave të njeriut.

Transformimi i Konferencës në Organizatë

Me kalimin e viteve, puna e Konferencës po bëhej gjithnjë e më e strukturuar. Në nëntor të vitit 1990 vendet pjesëmarrëse nënshkruan Kartën e Parisit për një Evropë të Re, duke i bërë thirrje KSBE-së që të angazhohet në mënyrë aktive në menaxhimin e ndryshimeve pas Luftës së Ftohtë.

Roli kryesor i KSBE-së ishte të shërbente si një mekanizëm për parandalimin e konflikteve, për zgjidhjen e konflikteve dhe rehabilitim pas konfliktit.

Për t'iu përgjigjur këtyre sfidave, KSBE-ja krijoi institucione të përhershme dhe siguroi aftësi operationale. Në Samitin e Budapestit, në dhjetor të vitit 1994, vendet pjesëmarrëse erdhën në përfundim se Konferenca që moti ishte bërë më shumë se një konferencë dhe se emri i saj duhej të ndryshonte për të pasqyruar nevojat aktuale dhe realitetin. Ata vendosën ta shndërronin Konferencën në Organizatë, dhe kështu lindi Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE).

Misionet e para

Duke iu përgjigjur shpërbërjes së Jugosllavisë dhe përhapjes së luftrave në ish-republikat e saj, KSBE-ja dërgoi Misionet e saj të para afatgjata në Kosovë, Sanxhak dhe Vojvodinë, në vitin 1992. Qëllimi i këtyre Misioneve ishte monitorimi i zhvillimeve të sigurisë, kërkimi i mënyrave për të përmirësuar situatën e të drejtave të njeriut dhe informimi i Këshillit të Përhershëm të OSBE-së (i përbërë nga ambasadorët e shteteve pjesëmarrëse në OSBE). Misionet u mbyllën një vit më vonë, pasi që autoritetet jugosllave nuk e miratuan qëndrimin e mëtutjeshëm.

Jostabiliteti politik dhe konfliktet gjatë viteve në vijim bënë që OSBE-ja të themelonte aktivitetet fushore (misione dhe zyra) në ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, Bosnjë dhe Hercegovinë, Kroaci, Shqipëri, Kosovë, Jugollavi (më vonë e ri-emëruar Unioni Serbi dhe Mali i Zi) në Evropën jug-lindore; Estoni, Letoni, Moldavi, Ukrainë dhe Bellorusi në Evropën Lindore; në Armeni dhe Azerbejxhan në Kaukaz; dhe Takhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgistan dhe Kazakistan në Azinë Qëndrore.

Misioni Vëzhgues i OSBE-së në Shkup ka qenë operacioni i dytë tushor i themeluar nën KSBE-në në vitin 1992. Ai ka monitoruar kufinj të përparajmëruar dhe parandaluar përhapjen e konfliktit.

Shtetet pjesëmarrëse në vitin 1975:

Austria, Belgjika, Bullgaria, Kanada, Qipro, Çekosllovakia, Danimarka, Finlanda, Franca, Republika Demokratike e Gjermanisë, Republika Federale e Gjermanisë, Greqia, Vatikani, Hungaria, Islanda, Irlanda, Italia, Lihtenshtajni, Luksemburgu, Malta, Monako, Holanda, Norvegjia, Polonia, Portugalia, Rumania, San Marino, Spanja, Suedia, Zvicra, Turqia, Bashkimi i Republikave Socialiste Sovjetike, Mbretëria e Bashkuar, Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe Jugosllavia.

Gjithsejt 35 shtete.

Vendet e reja anëtare

Shumica e këtyre misioneve janë themeluar në shtete të reja – 18 nga to (me përjashtim të Misionit në Kosovë) – të krijuara me shpërbërjen e Bashkimit Sovjetik dhe Jugosllavisë. Të gjitha këto shtete u bënë vende anëtare të OSBE-së, duke mundur kështu vendosjen e misioneve apo zyreve në territoret e tyre, si dhe zbatimin e parimeve të OSBE-së.

Me ndarjen e Republikës Çeke dhe Sllovaqe, bashkimin e Gjermanisë, si dhe përfshirjen e Lituaniës, Shqipërisë dhe Andorës në OSBE, Organizata tashmë numëron 55 vende dhe aktualisht është e njohur si organizata më e madhe evropiane për siguri.

Roli i Organizatës

Qëllimi i organizatës është parandalimi i konflikteve në rajonet e vendeve anëtare – nga Vankuveri në Kanada e deri në Vladivostok të Rusisë. Në raste kur kjo nuk është e mundur apo mungon vullneti politik, Organizata angazhohet për zgjidhje të konfliktit. Hapi i fundit që ndërmerret Organizata është rehabilitimi pas konfliktit.

Varësisht nga mandati me të cilin duhet të pajtohet vendi nikoqir i misionit, (në rastin e Kosovës, kjo është bërë në pajtim me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së e cila ka themeluar Administratën e Përkohshme të OKB-së në këtë territor), puna e misioneve dhe zyreve të OSBE-së mund të përfshijë tri dimensione – dimensionin njerëzor, ekonomik dhe të ambientit, si dhe dimensionin politiko-ushtarak.

Institucionet

Për të siguruar njohuri mbi aktivitetet fushore dhe për të krijuar ekspertizë në fusha të caktuara të punës apo çështje specifike, KSBE-ja filloi të themelojë institucione të cilat përbëjnë pjesë të përhershme të strukturës së OSBE-së: Zyrën për Institucione Demokratike dhe të Drejta të Njeriut, Përfaqësuesin e OSBE-së për Liri të Mediave, Komisionerin e Lartë për Pakica Kombëtare, Sekretariatin me aktivitete të parandalimit të konflikteve, terrorizmit, trafikimit, aktivitete për ekonomi dhe ambient, si dhe njësitet për çështje të policisë. Në nivel politik, Organizata udhëhiqet nga Kryesuesi i Radhës – që është Ministër i Punëve të Jashtme i shtetit që kryeson Organizatën gjatë një viti - që fillon çdo janar.

Kosova

Historiku

Përfaqësimi i situatës së sigurisë në ish-Jugosllavi kërkoi angazhimin e KSBE-së në pajtim me obligimet që i ishin besuar në Samitin e Parisit (1990). KSBE-ja veprroi për të ndaluar përhapjen e mëturjes dhe të konfliktit, duke përdorur të gjitha mjetet politike në dispozicion.

Hezitimi i autoriteteve jugosllave për të bashkëpunuar me KSBE-në çoi në suspendimin e anëtarësisë së saj në Konferencë, me 8 korrik të vitit 1992 (suspendimi zgjati më shumë se sa që ishte pritur fillimisht dhe përfundoi me 7 nëntor të vitit 2000).

Flamujt e 55 shteteve anëtare janë të vendosur në hyrjen e qendrës për konferenca në Hofburg, Vjenë, qyteti ku ndodhet selia e Këshillit të Përhershëm të OSBE-së.

HISTORIKU

Në shtator të vitit 1992, Misione afatgjata u vendosën në Kosovë, Sanxhak dhe Vojvodinë, si dhe Misioni Vëzhgues i OSBE-së në Shkup.

Në vitin 1992, regjimi jugosllav me ngurrim pranoi të ketë vëzhgues të paanshëm të KSBE-së në territorin e vet. Detyra e tyre ishte të mbikëqyrin gjendjen e të drejtave të njeriut dhe të ofrojnë sugjerime për përmirësimin e saj. Ata, po ashtu, ndodheshin aty për të ndihmuar dialogun në mes

të popujve nga këto tri rajone me organet qeveritare. Kur Jugosllavia refuzoi të vazhdojë mandatin e Misioneve, ata u tërhoqën në qershor të vitit 1993.

Që nga ajo kohë e deri në themelimin e Misionit Verifikues në Kosovë (KVM) në tetor të vitit 1998, OSBE-ja është përfshirë në disa negociata diplomatike me qëllim të uljes së tensioneve dhe përmirësimit të kushteve të jetesës për popullatën vendore.

Në këtë kontekst, në mars të vitit 1998, Këshilli i Përhershëm i OSBE-së, me vendimin e marrë për të përkrahur misionin e ri të z. Felipe Gonzalesit si Përfaqësues Personal i Kryesuesit të Radhës për Republikën Federale të Jugosllavisë, deklaroi se kriza në Kosovë nuk është vetëm çështje e brendshme për shkak të shkeljeve të parimeve dhe zotimeve të OSBE-së për të drejtat e njeriut dhe sepse ndikonte seriozisht në sigurinë rajonale. Këshilli i Përhershëm po ashtu bëri thirrje për kthimin e Misioneve Afatgjata në Kosovë, Sanxhak dhe Vojvodinë.

Para kësaj, z. Gonzales kishte qenë në një mision në Jugosllavi për të vlerësuar çështjet që kishin të bënin me zgjedhjet, si legjitimiteti i tyre dhe sjellja e mediave.

KVM – Misioni i parë i OSBE-së i themeluar për të përkrahur Rezolutat e Këshillit të Sigurimit të OKB-së – kishte për qëllim të verifikonte respektimin e armëpushimit, të monitoronte lëvizjen e trupave dhe të promovonte të drejtat e njeriut.

Edhe këtë herë, OSBE-ja kishte rol operacional në Kosovë dhe verifikuesit e saj të paarmatosur ishin shumë aktiv për ta ndërprerë konfliktin dhe për të siguruar respektimin e të drejtave të njeriut. Puna ditore e KVM-së ka përfshirë aktivitetet siç janë: monitorimi i lëvizjes së trupave, ndihma për refugjatët dhe të plagosurit, negocimi i armëpushimeve dhe lirimi i pengjeve.

Palët në konflikt shpesh nuk ishin të kënaqura me qëndrimet e pakompromis të OSBE-së, të artikuluar kohë pas kohe në lidhje me shkeljet e të drejtave të njeriut. OSBE-ja poashtu instistonte në implementim e plotë të marrëveshjeve që autoritetet jugosllave kishin nënshkruar me OSBE-në. Si rezultat, verifikuesit e Misionit, rreth 1,400 meshkuj dhe femra, në disa raste edhe u keqtrajtuat apo edhe u vunë në pozitë me rrezik për jetën e tyre.

Gjatë misionit të saj të shkurtër, KVM-ja është përpjekur të ngrisë zërin kundër abuzimeve të të drejtave të njeriut nga forcat ushtarake dhe policore jugosllave, si dhe nga Ushtria Çlirimtare e Kosovës. Këto abuzime përfshinin sulmet, kërcënimet, shkatërrimin e pronës, grabitjen dhe marrjen peng, si dhe dëbimin.

Për shkak të këtyre përpjekjeve, në janar të vitit 1999, Kryesia e Radhës e OSBE-së e konsideroi si të papranueshëm deklarin e Shefit të KVM-së „persona non grata“ nga autoritetet jugosllave dhe i ofroi Misionit përkrahje të plotë së bashku me Këshillin e Përhershëm të 54 vendeve anëtare (anëtarësia e Jugosllavisë në OSBE ishte ende e suspenduar në atë kohë).

Megjithatë, me përqendrimin e situatës dhe me përfundimin e bisedimeve për paqe në Rambouillet në mars të vitit 1999, Kryesuesi i Radhës i OSBE-së, Ministri norvegjez i punëve të jashtme Knut Vollebaek, vendosi që të tërheq verifikuesit ndërkombëtarë të OSBE-së nga Kosova.

Konflikti në Kosovë ka lënë shumë prona të shkatërruara. Me qindra familje kanë humbur shtëpitë e tyre dhe janë detyruar të gjejnë strehim në vende tjera.

Në situatat më ekstreme, aksionet ushtarake në vitin 1999 kanë përfunduar me humbje të jetërave.

KVM-ja vazhdoi të funksionojë edhe për një kohë nga lokacione në ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë dhe në Shqipëri, përderisa qindra mijëra njerëz dëboheshin nga Kosova. Nga puna dhe intervistat e KVM-së me refugjatë, ODIHR-i ka publikuar një raport dypjesësh, As seen, As Told (Siç është parë, siç është thënë), i cili ka paraqitur një analizë gjithëpërfshirëse dhe sistematike të të drejtave të njeriut në Kosovë. Pjesa e parë ka shqyrtuar veprimet e të dy palëve në konfliktin e brendshëm të Kosovës në gjysmën e parë të vitit 1999; pjesa e dytë ka shqyrtuar shkeljet e të drejtave të njeriut në gjysmën e dytë të vitit 1999 pas kthimit të refugjatëve.

Në qershor të vitit u 1999, u krijua një Grup Punues i Përkohshëm për Kosovë, për të ndihmuar planifikimin dhe përgaditjen e një misioni të ri në Kosovë, si dhe për të bashkëpunuar me OKB-në dhe organizatat tjera ndërkombëtare, në vazhden e vlerësimit të gjendjes së të drejtave të njeriut në Kosovë dhe regjistrimit e dokumentimit të lëvizjes së refugjatëve.

Misioni i OSBE-së në Kosovë

Pas intervenimit të NATO-së në Kosovë në vitin 1999, Këshilli i Sigurimit i OKB-së miratoi rezolutën 1244, e cila bënte thirrje për themelimin e një administrate ndërkombëtare të përkohshme në Kosovë, që do të ishte e pranishme në vend deri në përcaktimin e statusit të ardhshëm të Kosovës. Administratës iu dha detyra të ri-themelojë sistemin ligjor, administratën civile, ndërtimin e institucioneve demokratike dhe të ndihmojë rindërtimin dhe revitalizimin e ekonomisë në Kosovë.

OSBE-së

Me 1 korrik të vitit 1999, Këshilli i Përhershëm i OSBE-së (me vendimin nr. 305) vendosi që të themelojë Misionin e OSBE-së në Kosovë. Detyrat kryesore të saj përfshinin zhvillimin e një force policore të re dhe demokratike, organizimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, zhvillimin e mediave të përgjegjshme dhe profesionale, zhvillimin e institucioneve funksionale qeveritare në nivelin qendror dhe komunal, zhvillimin e sektorit politik dhe joqeveritar, monitorimin e zhvillimit të gjyqësorit dhe ngritjen profesional të juristëve, promovimin e vlerave demokratike dhe të të drejtave të njeriut dhe përmirësimin e pozitës së pakicave kombëtare, si dhe grupeve tjera në situata jo të favorshme duke përfshirë gratë dhe të rinjtë.

Praktikisht, për popullatën e Kosovës kjo do të thotë:

- **siguri më e madhe publike;**

OSBE-ja ka themeluar Shkollën e Shërbimit Policor të Kosovës dhe ka trajnuar 7,500 policë të të gjitha gradave për të përkrahur sundimin e ligjit.

- **përfaqësim nga zyrtarë të zgjedhur përmes zgjedhjeve të lira dhe të ndershme;**

OSBE-ja ka organizuar katër palë zgjedhje, dhe ka themeluar dhe trajnuar Komision Qendror të Zgjedhjeve (KQZ), organ vendor, dhe Sekretariatit e tij që tani janë pothuajse të gatshëm për të administruar zgjedhjet vetë, duke përfshirë hartimin e një kornize ligjore për zgjedhje.

- **marrje të informatave nga një numër i shtëpive mediale që përipiqen të jenë profesionale dhe të përgjegjshme;**

OSBE-ja ka themeluar, trajnuar dhe pajisur Radio Televizionin e Kosovës (RTK), transmetuesin publik që tani gëzon besimin e publikut dhe përkrahjen e vazhdueshme të OSBE-së. OSBE-ja poashtu ndihmon zhvillimin profesional të mediave lokale. Ajo ka themeluar dhe e mbështet funksionimin e Zyrës së Komisionerit të Përkohshëm për Media që së shpejti do të bëhet Komisioni i Pavarur i Mediave të Kosovës.

- **shërbim nga administrata publike e cila po bëhet më e kualifikuar dhe më efektive**

OSBE-ja ofron trajnim gjithëpërfshirës për zyrtarët e emëruar dhe të zgjedhur në degën ekzekutive dhe të legjislativit, për të përmirësuar punën e tyre. Për më tepër, ajo koordinon ndihmën ndërkombëtare për Kuvendin e Kosovës, dhe ndihmon në ngritjen e kuadrove të Institutit të Kosovës për Administrim Publik.

- **subjekte politike dhe OJQ më të përgatitura për të përfaqësuar interesat e tyre;**

OSBE-ja ka ndihmuar zhvillimin e partive politike, si dhe themelimin dhe funksionimin e organizatave joqeveritare. Poashtu lehtëson pjesëmarrjen e qytetarëve në punën e autoriteteve qeveritare.

- **sistem të drejtësisë që do t'i mbrojnë të drejtat e tyre;**

OSBE-ja monitoron sjelljen e sektorit për zbatim të ligjit dhe atë juridik për të mbikëqyruar respektimin e të drejtave të njeriut dhe raporton bazuar në këtë mbikëqyrje. Trajnon juristët dhe ka themeluar Institutin Gjyqësor të Kosovës, Qendrën Juridike të Kosovës, Qendrën Buri-more për Mbrojtje Penal-Juridike si dhe Institucionin e Ombudspersonit. Të gjitha këto institucione janë bërë, ose janë në proces të bërjes, organe të pavarura vendore.

- **jetesë në një shoqëri e cila fillon të implementojë parimet e barazisë dhe**

OSBE-ja punon me institucionet vendore dhe komunikon vullnetin e popullatës për të siguruar se praktikata e tyre janë në pajtim me të drejtat e njeriut dhe marrin në konsiderim nevojat specifike të pakicave dhe grupeve të ndjeshme. OSBE-ja i ndihmon pakicat për të pasur qasje në shërbimet publike, shkollim fillor dhe kujdes shëndetësor, dhe ndihmon në zhvillimin e organizatave të tyre që do të kujdeseshin për nevojat e tyre, duke përfshirë edhe ato informative. Një ndër prioritetet e OSBE-së është edhe ndihma për femrat dhe të rinjtë, për pjesëmarrje në jetën publike.

- **Që të bëhet i mundur vetëdijësimi i gjeneratave të ardhshme rreth asaj se çfarë kuptimi dhe ndikimi kanë të drejtat e njeriut dhe demokracia në jetën e tyre.**

OSBE-ja përkrah përfshirjen e mësimit të parimeve të të drejtave të njeriut dhe demokracisë në shkollimin formal dhe joformal.

Të gjitha aktivitetet e lartpërmendura bëjnë pjesë në dimensionin e rehabilitimit pas konfliktit, por në të njëjtën kohë shpiten edhe drejt parandalimit të konflikteve të ardhshme, e edhe drejt zhvillimit ekonomik. Sidoqoftë, përmasat e ndryshimeve që kërkohen në Kosovë, në krahasim me periudhën para vitit 1999, janë jashtëzakonisht të mëdha. Gjashtë vjet të pranisë ndërkombëtare e kanë sjellë Kosovën në fillim të diskutimeve për statusin. Kur statusi të jetë vendosur, Kosova do të mund të ketë nevojë për ndihmë të mëturshme, në kuptim të përgatitjes së qytetarëve të saj për anëtarësim të mirëfilltë në shoqërinë evropiane.

Me gjasë, Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) do të jetë njëra ndër agjencionet që do të vazhdojë t'i ofrojë përkrahje popullit të Kosovës.

Përfundimi i konfliktit dhe fillimi i aktiviteteve rehabilituese pas konfliktit kanë sjellur rezultate. Njerëzit kanë qenë në gjendje që të fillojnë të praktikojnë traditën e tyre.